

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Homili-||arvm Sive Sermo-||num doctissimi uiri loh. Eckij
ad-||uersum quoscunq[ue] nostri || temporis hæreticos,||
super Euangelia || de tempore || ... Tomvs ...**

... ab Aduentu usq[ue] ad Pascha ...

Eck, Johannes

1534

VD16 E 292

Passio breuior. Qu[æ] vtilitas in sanguine meo. Homili[æ] seu articuli 7.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35308

OPASSIO HAEC IN GOLSTADII PRAEDICATA

est. per D. Eckium, & per eundem
in hanc formam redacta An
no 1512. deinceps trāsli
ta Anno salutis 1532.
die 28. Octo
bris

ALIA PASSIO, SED BRE-
VIOR.

*Quæ utilitas in sanguine meo, dum descē-
do in corruptionem? Psal. xxix*

TAm amara fuit passio Christi, ut eam uel exprime-
re, uel cogitare satis nec hominis lingua sufficiat,
nec animus. Amarissima enim fuit, si eos qui conti-
nuis ipsum supplicis affecerunt respicias, quoniam ama-
rulentia & odio pleni erant: neq; dira adeo excogitare po-
tuerunt supplicia, quin ea inferre domino modis omni-
bus elaborarent: suumq; sic in ipso uesenum animum ex-
plerent, citra tamen omnem illius noxam, sicut iam ante
discipulis suis dixerat: Quia uiderunt me, atq; oderunt &
me & patrem meum, ut impleretur sermo qui in lege co-
rum scriptus est: Quoniam odio habuerunt me gratis. Johan. 15
Psal. 34.

¶ Deinde nō minus amara fuit Christo, quando & ipse
omnium hominum tenerrimus extitit, corpusq; habuit
ex purissimis & sanctissimis sanguinibus uirginis coalitū.
Et sic complexio illius nobilissima, dolores tantos magis
persensit, quā ullus hominum sensisset: sicut & oculus
uel leui istus bacillo magis offenditur, quā tergum fu-
ste aut sude contusum. Atq; hæc omnia peccator duris-
sime, CHRISTVS passus est non propter se, sed ut sic me-
deretur cicatricibus & uulneribus peccatorum tuorum.
Vsq; adeo unigenito & proprio filio suo nō pepercit deus,
quin pro nobis omnibus traderet illum. Rom. 8.

¶ Nunc uero peccator attende, quisquis aures habes
audiendi, arripe, quæstionem ausculta quam CHRISTVS
tibi proponit, (quamuis iuxta contextum former illam
deo patri, ne se pariatum corrumpi more aliorum homi-
num, ut eleganter exponit Augustinus) En itaq; ille te Augustin'
quærit, me quærit, quærit omnes, & ait: Quæ utilitas in
sanguine meo? Ita enim deus dilexit mundum, ut filium
suum unigenitum tradiderit, inquit Christus ad Nicode- Johan. 3
i. Tim. 3
mum. Paulus quoq; dicit, Christus Iesus uenit in hūc mū-
dū peccatores saluos facere. Et rursus ad Galatas: Cū iam Gala. 1
uenit plenitudo temporis, misit deus filium suum, factum

604
 Augustin. ex muliere, factum sub lege. Ad hoc ergo Christus uenit, in hoc natus est, ideo defatigatus, prædicauit, miracula fecit: ideo passus, crucifixus, mortuus est, ut nos diabolicæ potestati ereptos, liberatosq; à morte & inferis, adsereret militiæ cælesti. Quando autem plurimi pro dolor sunt homines, qui quamuis dira durissimaq; hæc Christi supplicia nec agnoscunt, nec intuentur, nec pro tanta tam preciosi sanguinis effusione Christo gratias agunt, idcirco eos admonens, quærit ille & ait: Quæ utilitas in sanguine meo?
 Bernar. Sanguis hic, inquit Bernardus, preciosissimus utiq; est, adeo ut si guttula illius in una lance posita, ex altera uero anime omnes, omniaq; omnium hominum penderent peccata, unica illa gutta ijs omnibus præualeret. Et tamen pleriq; hominum hunc tam parui æstimant, ijs præsertim temporibus, quibus nihil tam abundat, quam mores mali, scelera, omniaq; genera flagitiorum: atq; quod maximum est, nihil ferè iam uel dici, uel tractari, uel uendi potest, ubi non sacramenta Christi, sanguis Christi, uulnera Christi intermisceantur & simul uendantur. fastuosos taceo, imò scurras impudentissimos, qui iam ne loqui quidè possunt quicquam, ubi non uulnera, passionem, sanguinem, mortem, sacramenta Christi inferant, quo deum blasphemæ & ad iracundiam prouocant.

¶ Ignominiosum id quondam in abiectissimis & infimæ fortis hominibus habebatur: nunc laudi ducitur, impune nunc iurare licet omnibus, etiam ciuibus, optimatibus, opificibus, rusticis, pro mulieribus quoq; garrulis, & pueris uixdum è testa progressis. Quid quod innumeri adhuc homines in suis pseuerant erroribus, in quibus omnibus passio Christi utilitatis nihil habet? cuiusmodi sunt Iudæi, Turcæ, Sarraceni, & tot peruersi Christiani. Recte ergo & consulto Christus in clamat: Quænam utilitas in sanguine meo? quid comodi in tantis supplicijs? qui profectus ex amarissima morte? Sed nos impetraturi dicendi audiendiq; copiâ & facultatem apud deum, passionem Christi acerbissimâ corde & ore ueneremur, & priusquam orationem dominicam dicamus, alacres cantemus: O crux aue spes unica, hoc passionis tempore &c.

NEQVE ERAT OPERAE PRECIUM,
neq; consultum uidebatur, textum euangelistarum hic
denuo ponere, quum satis sit, illum in superiori passi-
one ad longum recitasse. Nūc summatim omnia
in sex effusionibus sanguinis Christi per-
stringere sufficiat.

ARTICVLVS PRIMVS DE PRIMA
preciosissimi sanguinis Christi effusioe, quæ facta
est in monte Oliueti, dum prostratus oraret.

QVAE UTILITAS IN SAN
guine meo?

Dominus
in monte
Olivet

Sudor
sanguinis.

Psalm. 42.

¶ Videte charissimi spectaculum, sed horrendum, sed miserabile, Christum aspiciate humi prostratum, super faciem suam iacentem, expansis manibus, non genua tantum (ut pingunt solita sua licentia pictores) flectentem, sed toto corpore pronum, undique dolore & angustia circumdatum adeo, ut sanguinem exudaret. Si enim nos dum angimur, sudorem frigidum emittere proverbio dicimur, quo magis rore confectus fuerit dominus, nec sudorem tantum, neque illum frigidum, sed & sanguineum ex se guttatim distillas, id ipsum ille etiam verbo testatus, dixit: Tristis est anima mea usque ad mortem. Sudor hic argumentum certum est nobis acerbissime passionis Christi, quia quis unquam homo in tanto maerore, luctu & tristitia fuit, ut etiam sanguinem sudaret? Inauditus igitur ille sudor, inauditum significabat angorem. Sed quia impii quidam & ingrattissimi Christiani Christo improperantes angustiam hanc, sudorem & sanguinem illi exprobrant, merito conqueritur & interrogat: Quae utilitas in sanguine meo? Quarentem autem hic mihi audire uideor aliquem, quae causa tam admirandi fuerit sudoris, Iudaeorum adhuc nullo praesente. Ei sane respondeo, dicens ex multis praecipuas causas tres esse, quarum prima est: Cum iam ratio in Christo aperte & manifeste indicaret sensualitati omnes poenas imminentes, totamque adeo passionem, uelut ab oculo proponeret, & ex illo uirtutes animae, ipsiusque etiam corporis sensibiles spiritus omnes commouerentur, per omnia membra, perque ipsas sanguinis uectrices uenas, motus hic sanguinem fecit erumpere. Et haec sane pugna est & agonia, hic conflictus, in quo Christus consistit orans aduersus mortem, inter rationem & sensualitatem. Quomodo David quoque rationem introducit loquentem animae sensum filii, & consolantem ipsam in hunc modum: Quid tristis es anima mea? & quare conturbas me? Spera in deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare uultus mei & deus meus.

¶ Ratio secunda est, quoniam sic perturbatum nouimus

hic dominum propter fugam discipulorum & peccatum Iudæorū, & in uniuersum, scelera & delicta omnium hominum, super quæ fleuit. Atq; ideo etiam si omnis omnium, quorquor unquam uixerunt, hominum contritio in unum conferretur pro peccatis, illa tamē quam hic Christus habuit, maior esset: quoniā ipse melius omnibus cognouit offensam dei ex peccatis hominum, peccatorūq; grauitatem, & ortam hinc hominum communem miseriam. Tertia porro causa tantæ in CHRISTO angustiae est hæc, quoniā ille iam tum futurum præuidebat istā hæreticorum Iudæorumq; dissectionem, & malorū Christianorum defectionē, in quibus passio sua tota, omnisq; ille sanguis effusus periturus erat, adeo ut uix unum in cruce latronem acquireret, discipulū uero uicissim unum perderet. Neq; etiam asperrimæ spinæ, e quibus corona CHRISTI contexta fuit, caput illius ita afflixere, ut animam eius peccata tua pupugerunt: Imo, ut grauius quid addam, delicta hominis, eius maxime qui damnatur, maiorem illi dolorem incusserunt, quàm flagella, uirgæ, clauui, lancea & quicquid deniq; suppliciorum ei intulerunt Iudæi, ut merito tunc cogitare uel etiam dicere potuerit illud, Quænam utilitas in sanguine meo? illum ne in tormentorum myriadibus adeo perire, ut pro nihilo haberent isti terram desiderabilem, terram uiuentium? Vnde recte ab illo dominus introducit, homini peccatori sic loquens: O homo, uide quæ pro te patior, non est dolor sicut quo crucior. Ad te clamo, qui pro te morior: uide pœnas, quibus adficior: uide clauos, quibus confodior: uide lanceam, qua transfigor: & cum sit tantus dolor exterior, exat interior plangens multo grauior, te dum ingratum tantum experior.

Ambrosi.

Chryso.

psal. 105

Philip. 2
tisen.

¶ Disce hinc quisquis es, qui ex sanguine CHRISTI fructum speras & utilitatem, timere mortem: quam & CHRISTVS dei filius exhorruit, quia naturaliter illa terribilissimum omnium longe terribilissimum est. Neque malum est eam tum metuere, tum pestis tēpore fugere, quā CHRISTVS etiam non semel fugit, iam in Galilæam secedens, iam manus Iudæorum euadens, aliàs per medium ipsorū transiens, nonnunquam sese abscondens.

Aristotel.

Jo. 8. 11. 7

Luc. 4

Johan. 8

¶ Disce imminente iam mortis articulo, uoluntatem quæ tuam uoluntari attemperare diuinæ: Domine, proro-ga aliquantulum mihi uitam meam, uerūtamen nō sicut ego uolo, sed sicut tu.

¶ Disce, cum ægrotas, uel multū orare, uel alios apud te orantes habere, cum uideas Christum & hic in agonia, & tandem in cruce iam iam moriturum pro crucifigentibus se orasse, animamque suam in manus paternas comēdasse. Præterea quilibet moriturus ultro & uoluntarie mortē suam, mortisque amaritudinem offerat deo pro remissione peccatorum suorum: quæ sane tū efficax est medicina magni mali, tum uero deo adprime placēs. fieri enim potest, ut homo aliquis tam uoluntarie mortē obeat, tantaque a-lacritate dolorem mortis offerat deo, ut eodem momento & moriatur, & de salute certus uiuat in cælo. Quicumque ergo apud morituros homines commorantur, hoc unū eis sapius ingerant: quia melius est lōgeque utilius, quam mille cucullis intrudi, quamuis id ipsum etiam non usquequaque sit inutile. Nō enim solum ad pœnitentiam pertinet, pœ-nam sibi uoluntarie infligere, sed etiam pœnam inflictam patienter sustinere.

¶ Disce uero omnium maxime tu peccator, de propriis etiam dolere peccatis, cum uides Christum tantopere afflic-tum ex alienis.

¶ Postremo disce pios animi tui adfectus iā hodie eleua-re, excitare & exercere corā imagine Christi in monte oli-ueti prostrati, sed & aliās toto anno quoties montem oli-ueti præteris, huiusmodi quid ora: O domine Iesu Christe, propter acerbissimam agoniam tuam & sudorem sangui-nis, aufer à nobis omnes dolores nostros, tribulationes & miserias.

¶ Sunt qui etiam hodie pietatem suam tum declarent, tum exerceant corā uenerabili sacramento, quod hoc ue-speri institutum esse constat. hoc tamen Christiana habet ordinatio, ut sacramentum illud iam tantum colas & ue-nereris in commemorationem dominicæ passionis. Atque ideo nullum sancto adfectui tuo modum præscribo: quin potius si te plus afficit mons oliueti, ora ibidem. Sin ma-gis animum tuum per mouet & demulcet sanctissimi sacra

menti presentia, coram illo precare dominum, & passionem suam recole. At nos iam quoque passionem illam & mortem Christi, sanguineumque sudorem uenerantes, oremus & dicamus: Pater noster qui es in caelis.

QUOMODO CAPTUS DOMINVS
et pontifici sit presentatus, atque de nega-
tione Petri.

QVAE UTILITAS IN SANGVI
ne meo.

¶ Contemplare hic mihi diligenter, quomodo dominus deusque deus tuus Christus Iesus, a peccatoribus capitur ligaturque: quas ibi sustinet contumelias, quae opprobria, quantosque dolores: quae illi uerbera, iam percutiendo, iam huc illuc detrudendo, inferunt Iudaei, omnium qui in ciuitate erant, uelut delectu habito, sceleratissimi: quorum imperum, furorem, tumultum ecclesia adhuc representat pulsibus istis, in triduanis ijs matutinis fieri solitis. Aut non Christo fuerit molestissimum a proprio apostolo Iuda tradi, a caeteris omnibus derelinqui, solique se in mortem adducere: sicut iam olim praedixerat per os Dauid sui fidelis, dicentis, Longe fecisti notos meos a me. & per Isaiam, Torcular ego calcaui solus, & non est uir mecum ex gentibus.

Psalm. 37.
Isaię. 63

¶ Deinde considera alapam istam grandem & miserabilem, quam uesanus seruus domino dedit, armatus utique, tantam, ut totum concuteretur corpus illius & contremisceret, erumpente dehinc sanguine & largiter ex ipsis naribus emanante. Oportet autem maximam alapam hanc fuisse, deinde magnam quid eam designasse, quam deus per tres prophetas tanto tempore ante praedixerat. Sic enim Iob dicit, Aperuerunt super me ora sua, & exprobrantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt poenis meis. Per Ieremiam quoque ait dominus: Dedit maxillam percutienti. Et Micheas, In uirga, inquit, percutient maxillam iudicis Israel, Et magna iraque & molestissima domino fuit haec ala-

Alapa.

Job. 16

Threno. 3
Mich. 5

pa, non sine impressa faciei cicatrice maxima. Quidq; mirum, si uel ignis de caelo lapsus eum deuorasset, sicut Sodomam perdidit & Gomorrhā: uel terra illum sicut Dathan cum socijs suis dehiscens absorpsisset, uel irruens ex sylua leo siue aper deuorasset, sicut de Eliseo & Chuteis legitur: uel subitanea statim morte correptus fuisset, sicut Sapphira & Ananias, uel saltem brachiū ei exaruisset, sicut ficus? Nunquid enim temeritas fuit extrema, stolidū iētū & abiectissimum seruum sibi tantum sumere, ut filiū dei loqui doceat, sapientiam dei erudire praesumat, eū a quo omnis in caelo & terra est sapientia, quicq; linguas infanrium facit disertas, insituerē cupiat? O immensam dei patientiam, quae non statim se uindicauit. Et tu igitur infelix homo, humani generis peruersam malitiam considera, dominus Iesus a seruo caeditur, creator a creatura percutitur, a peccatore deus. neq; dubitat hic Chrysofostomus seruum hūc fuisse Malchum, ut eo maior fuerit iniquitas, quo ingratitude deterior.

¶ Sed iam te quærere audio, (neque enim absurdum neque inconueniens est, concionatorem talia propter simpliciores mouere, quia mirum quam illa manifestissima fidei ignorant) qui fieri potuit, ut supplicia pateretur Christus, qui ut uerus deus, fuit utique impassibilis? Verum est sane hoc, & Christus quidem in natura diuina impassibilis est & immutabilis, quia autem in illo naturæ duæ sunt, diuina & humana, sic secundum naturam humanam tantum patitur, quamuis existentibus sic in unica persona naturis duabus, persona illa propter geminam naturam, deus uerus est & homo, ideoq; ei utriusq; naturæ officia tribuunt, ut quū dicimus, deum passum, mortuū, sepultū, quoad humanitatem intelligendum est. Rursum de Christo dicentes, quia homo deus est, homo caelum creauit & terram, ad diuinam naturam respicimus. Sic uerum corpus hominis habuit Christus, carnem sensibilem, animam humanam, totaq; hæc communicatio est idiomatum seu proprietatum. Sed adhuc quærīs, quo tandem modo pati potuerit Christus, quū etiam ratione humanitatis fuerit beatus, adeo ut gloriosa anima sua a principio habuerit aspectum & uisionem essentiae diuinæ, quā

Gene. 19
Nume. 16
4. Reg. 2.
217.
Actuū. 5
Matth. 21

Bernar.

Chrysof.

Augustin.

& beati nihil mali queant pati: imò si fieri posset, ut quis. *Sapient. 5*
 quam beatorum apud inferos detineret, ab igni nihil ad-
 ureretur. Ad hæc respondendum est, in beatitudine tria
 esse, uisionem, fruitionem & delectationem. Quamuis ergo *Augustini*
 anima Christi beata fuerit in uisione simul & fruitione ef-
 sentia diuinæ, ita ut iam beatitudo illa operari hæc duo
 debuerit in Christo, facere scilicet, ne anima eius quicquã
 tristitiæ aut corpus aliquid doloris persentiret: deus tamẽ
 per suam bonitatẽ redimendi generis humani gratia, ani-
 mam Christi utroq; illo priuauit, sicq; admirabili quodã
 & miraculoso modo fecit, permisitq; animam eius tritari
 & corpus pati, neq; quicquam beatitudinem illam animæ
 influxisse in exteriores animæ uirtutes, neq; redundare in
 corpus quo ad sensualitatem.

¶ Quo maiores Christo gratias agere debemus, quod
 quum à principio futurus erat corpore & anima impass-
 ibilis, immortalis & sine omni dolore, tribus tamen & tri-
 ginta annis propter nos solummodo, gaudijs tantis pri-
 uari se uoluit. Tu uero hinc discce socerum tuum uenera-
 ri & amare, considerans Caipham hunc, q quũ anni illius
 pontifex esset, per uices tamen magistratum hunc Annæ
 socero relinquebat: sicq; ambo Simoniaci erãt, ut q illum
 pecunijs coemerant. quamuis id quoq; in contumeliam &
 ignominiam Christi factum est, quod ad Annam prius-
 quam ad Caipham ductus est. Tibi tamen hoc consulitur,
 & mādato charitatis etiam præcipitur, ut diligas socerum
 tuum. Veruntamen cum eo noli consiliari, sed à zelan- *Ecccl. 37:*
 tibus te absconde consilium tuum, ait Sapiens. Discce hinc
 serue, non assentari domino tuo, sicut hic Malchus place-
 re uolens hero homini, offendit dominum deũ. neq; ipse
 peccauit tantum, sed peccandi occasionem suo etiã domi-
 no dedit, dũ super eius malitia complacentiã haberet, ne-
 que eum corripere, fefellit igit & se, & dominum suũ, sic-
 ut Sapiens dicit: Simulator ore decipit amicum suum. Quã- *Proue. 2*
 to præstiterit, fuisse hic Annæ duob; aliquem obiurgatorẽ,
 q̄ assentatorẽ, q eum in proposita malitia confirmauit, iu- *Ecccl. 7*
 xta illud Sapientis: Melius est à sapiẽte corripì, quàm stul-
 torum adulatione decipi. quia sicut sonitus spinarum ar-
 dentium sub olla, sic risus stulsi.

- ¶ Discite exemplo hoc potentes, non quibuslibet credere, qui blandiuntur: quia dici nō potest, quanta hęc sit in aulis principum pestis adulatio, quę excecet omnes, si modo uerum est illud Augustini, plus persequi linguam adulatoris, quā inanum persequentis. Quid multa? hostes nostri sunt oēs assentatores & scintille diaboli, inq̃t
- Augustin.** Hieronymus. & rursus super psalmos, nihil est quod tam facile corrumpat animos sicut adulatio: quia plus adulator lingua nocet, quā persequitor gladio. Sed non est plura iam de ijs dicendi locus, dum non sequuntur domini illud Senecę consilium, Claudendę sunt aures adulatoribus. Proh deum immortalem, quęies cū potentissimis cōueniret & magnatibus, si p̃ seruos liceret & adultores?
- ¶ Disce præterea consilia euangelica non debere ad literam intelligi, sicut hic aperte uides. Christus enim cum consulisset cęsum in maxilla una porrigere debere percutienti & alteram, id tamen hic ipse non fecit, neq̃ illud tantum nō fecit, uerbis insuper eum adoriri cępit & dixit: Quid me cędis? ipso sic opere docēs non se uoluisse consilia sua ad literā tantū debere intelligi, q̃n sic ea neq̃ ipse seruauit, sed succosus ille & solid⁹ intellect⁹ ē, ut quisq̃ animo suo sic institutus sit & comparatus, ne quicq̃ proximo neget, quin potius id quoq̃ ad ædificationem proximi paratus sit sufferre. Sic autē CHRISTVS quoq̃ bene obfirmato animo fuit utiq̃, dum non maxillas tantū percutienti, sed & corpus rotum pro nobis tradidit affligentibus, & ita plus intelligi debet de præparatione cordis, quā exhibitione operis. Dictu mirum est, quā dici multa possent de neochristianorum insigni tū stoliditate, tū imperitia, qui quęlibet Christi consilia præcepta facere cupiunt: quibus si non resisteremus, breui futurū eēt, ut ab ijs omnino profligaremur. Et tamē utut clamēt ipsi consilia Christi omnia præcepta esse, nec consilia tamen seruant, nec præcepta, ore tantum Christum confitentes & fidem. lites enim & causas agunt pro iudicijs, fratres istos hortenses, communitatem rerum omnium introducere molientes, minus omnibus ferre possunt, canē peius odiunt & angue. Miseram istam tumultuantium rusticorum turbam quam excitauerant ipsi, nonne trucidarunt
- Augustin.** in sermone domini in monte.
- Matth. 5.**

quoque nonne arma contra eos mouerunt ut alij non quidem in hoc peccantes, sed tamen sibi ipsis aduersati. Lutherus cum negasset bella aduersus Turcas esse gerenda, paulopost miserandas rusticorum cohortes sui ipsius scriptis seductas, neque semel ab ipso defensas, caedi, trucidari, occidi iussit, indulgentias nobilibus omnibus in hoc elargitus, qui imperitum & rude uulgus mactarent, caederent, perderent. Ad haec sathanæ eos tradidit. O hominem nequissimum, indulgentias paulo ante in bono usurpatas, sustulerat: deinde easdem conferre conatur super occidendis trucidandisque miseris hominibus. Sed quid mirum? Quis euangelista, tale ipse est euangelium. periculum est, ne preciosus Christi sanguis in ijs & omnibus eorum sequacibus perierit. Nos deum subinde oremus, ut nos ab omni infidelitatis & haereseos contagio custodiat, ne in nobis quoque sanguis Christi depereat. Colamus & ueneremur gloriosam Christi passionem, ne de nobis ille conquerratur & dicat: Quæ tandem utilitas in sanguine meo? oremus igitur & dicamus: Pater noster qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum, &c.

DE FALSIS TESTIMONIIS SV

per Christo adductis, & de illusionem eiusdem.

QVAE UTILITAS IN SANGVINE
meo?

¶ **E**uigila, erigere, & excitare anima fidelis, contemplare quæ & quanta pro te subiit supplicia dominus deus tuus Christus Iesus, adductus enim est ad iniquissimum & Simoniacum pontificem Caipham, similiter & Annam, istius in omni impietate socium: utriusque tamen ille etiam inique rogatus, uerbum malum nullum fecit, neque se indignum. Aut non molestum fuerit domino, anxie adeo super se undique conquiri testimonia? Non fuerit illi ingratum, a posterioribus duobus testibus & uerba sua & sen-

sentiam sibi non inuerti tantum, sed etiam in sensum alium diuersum quoque torqueri? Non ei ima commouerit uiscera, dum clamarent, ipsum reum esse mortis? Iudaei enim quamuis forensis iudicii ad capitis condemnationem potestatem non habebant, penes ipsos tamen erat ius decernendi ex legis praescripto, quo facto, reum capitis declaratum Romano offerebant praesidi. Meditare quod ignominiae, doloris & tristitiae susceperit dominus, dum conspueretur, uelata facie a lapidibus caederetur, caeterisque modis omnibus indignissime tractaretur. siquidem communis haec doctorum sententia est, captum esse sub nocte media dominum, atque abductum ad Annam: ibidem rem productam usque ad primam mediae noctis horam: dehinc primates & potentiores (ita ut sit) dormitum se contulisse, innocentem uero dominum furibundis seruis cruciandum, affigendum & pro nutu uesaniae suae tractandum reliquisse: sicut adhuc Hierosolymis locus peregrinantibus ostendit, in quem reliqua noctis illius parte dominum abdiderunt, tamen tisper dum mane facto illum rursus educerent.

Prone. 2
2. 18
Isidorus.

¶ Disce hunc falsum testimonium neque de alio dare, neque in illud consentire, quia falsus testis interibit, & falsitas haec impune non abibit: tribusque adeo falsidicus testis fit obnoxius: deo quem contemnit, iudici quem decipit, innocenti quem laedit. Consideret igitur quisque quid agat, quidue testetur, quoniam quicquid alter damni patitur, hoc ille reponere tenetur, qui testimonium de eo falsum perhibet. Sed hic tam quaestio nascitur: Quando senatus Iudaeorum totus & pontifices anxie adeo testimonia super Christum conquisissent, tandemque duos testes inique produxissent, qui sit quod eorum & quae de templo adduxerant testimonia, neque apud Pilatum, neque Herodem, uel uerbo meminerit minimo? Respondetur ad hoc: Quonia postquam Christus filium dei se esse dixerat, omissis prioribus, unico illi insistebant, quod & pro blasphemia habebant: uidebanturque sibi ex eo fundati esse in accusando Christo, & in quo maiorem haberent apparentiam iustitiae, quam in templi destructione, sicut & ad extremum coram Pilato plurimum illud exaggerabant. Verum omnia haec ita hinc fiebant, sicut in causa iniqua accidere solet, carebant omnia

Fundamento, querelam solidam nullam habebant, ex li-
uore & odio faciebant omnia. Quid igitur mirū, si ira ex **Actus. 3**
uno errore in alium prolapsi sunt, rati seditionem moli-
ri Christum, ideoq; affligendum, ut Theodam & Iudam
Galilæum?

¶ Disce præterea hinc non blasphemare dominum &
Christo supplicium suum, sanguinem, angustiam & mor-
tem non exprobrare iurando. quisquis enim temere uel
inconsiderate uel ex consuetudine praua iurat, capitaliter
peccat, sicut secundo decalogi præcepto docemur. Iudæi
sane grauius in blasphemos animaduertebant, audiētes
quoq; blasphemari deum, scindebant uestimēta sua. Atq; **Leui. 24**
ideo hic etiam quamuis Christus deum non blasphema-
uerat, sed honore debito adfecerat, Caiphas ut blasphe-
miam uel suo gestu & exemplo persuaderet circumstanti-
bus, scidit uestimenta sua. Mos ille si nunc quoq; duraret
hoc infelici & impio seculo, unde tot petendi forent sar-
ctores, qui scissas ex blasphemia uestes nobis consuerent?
tam inoleuit perdita ista deierandi consuetudo, ut laudi
ducatur & uirtuti.

¶ Disce autem & deum colere exemplo CHRISTI, qui
uerbis inique super se testantium nihil omnino respon-
dit, adiuratus autem à pontifice per deum uiuum, dedit
gloriā deo, & confessus est (in quo ei summa uitæ suæ sta-
bat) esse se filiū dei. Er tu igit dare deo gloriā ne dubita,
ueritatem libere fateri caue diffidas, etiam capitis tui pe-
riculo: quia quisquis Christū cōfiteat corā hominibus, cō-
fitebitur illū deus quoq; corā patre suo qui ē in cælis. **Di. Lucæ. 12**
sce nihil intermittere metu hominū, qd facere teneris. ta-
les em̄ ihs cōparatur, qui faciē Christo suā uelārunt: cuius-
modi sunt, quos plene cōfiteri pudet, & alia opera bona
exercere, ut in urbibus & oppidis Lutheranis quidā faciūt:
qui dū catholici haberi cupiūt, cū cæteris tñ catholicis nō
cōmunicāt, neq; suos relinquētes hereticos ad illorū sacra
uentūt, domi poti⁹ cū suis cōfiteat & sacramētū suscipiūt. Ii
qd aliud faciūt, nisi qd iuxta uerbū Iohānis, magis amant **Johan. 12**
gloriā mūdi quā dei? Quis possent nōnulli hoc prætexe-
re, se in hoc male non agere, dum illud in cœnobiijs face-
rēt, metuētes ne si id magistratus eorū & noui episcopi re-

sciscerēt, etiā ablato ab eis cœnobio, abigerentur ab illis,

Matth. 8

¶ In uniuersum tamen quilibet Christianus nō plane, neq; integre confitens, Christo faciem suam uelat. Quid autem etiam hoc proderit homini, si rotum mundum lucreretur, animam interim suam perdat? Quis dubitat uero in tanto insanientiū seruatorū tumultu, dominū, dū caderetur, hinc inde truderetur, & indignis modis tractaret, rursus sanguinem suum effudisse, tam crudelem precipue suscipiens alapam? Nos pro amarissima sua passione, & sanctissimo sanguine effuso, gratias agentes illi, dicamus: Pater noster, qui &c.

¶ QVOMODO ABDUCTVS

CTVS AD PILATVM DOMINVS,

inde ad Herodem missus, & ab eo rursus ad

Pilatū ductus, ad extremum post fla-

gra & illusiones multas corona

spinea sit coronatus.

Quæ utilitas in sanguine meo?

¶ Hic iam bis sanguinē suū preciosum effudit dñs, inter flagra & spinas coronæ. Vbi tu contemplare, q̄ cōtemptu, quanta ignominia ductus sit ille clara luce in prætorium Pilati coram toto populo: quia tunc Hierosolymis ad diē sanctum & solennem festiuitatem, totus Iudæorum populus conuenerat. Christus uero iam prope spū carebat, tota nocte nihil dormierat, sed tractatus, huc illuc adductus à Iudæis penē usq; ad auroram fuerat. Quanta autem pro summis suis beneficijs recepit opprobria? quem non sustinuit contemptum? demoniacos eorum liberauerat à spiri- tibus immundis, cæcos, claudos, surdos, mutos sanauerat. Leprosos mundauerat, febrientes, paralyticos curauerat. suscitârat mortuos, fame afflictâ nunc quatuor, nunc quinque hominum millia satiauerat, optimis quibusq; doctrinis instituerat. Et pro omnibus illis uticissim ab eis adusa- tur, cæditur, illuditur.

Cogita hic & meditare, quomodo Christū Herodes pro Herodes
 scurra habuerit, quomodo petito ab eo signo, cōtempse-
 rit sapientiam dei, ueste alba indutum Pilato remittens
 dominum. Fuit autem Herodes hic filius eius, qui infan-
 tes trucidauit innocētes, cuius furorem ut euitaret Chri-
 stus, in Aegyptū fugit, quem sicut infantem inquisiuit pa-
 ter, sic filius iste in eiusdem mortē consensit. Hic ille He-
 rodes fuit, qui Iacobum occidit apostolum, uidentē pla-
 cere hoc Iudæis, apprehendit & Petrum. Tantum uero iu-
 sto dei iudicio condignum tantis sceleribus sustulit præ-
 mium. grauiſſimo enim correptus est morbo, membra ei
 omnia facta sunt tremula. uermes & pediculi nati in omni
 corporis parte, spiritus interruptus, & totus fœtore cor-
 ruptus anhelurus, adeo ut illum sustinere nemo posset.

Matth. 20

Actus. 12

¶ Iniquitatem præterea meditare & considera tumul-
 tuantium Iudæorum, qui qua erant tum peruersitate, tum
 cæcitate, maluerunt præ Christo Barabbam eligere, eum
 qui mortem sceleribus & flagitijs meruerat, præponen-
 tes illi qui omnia uiuificat, idēq; tantum persuasi consilio
 Phariseorum. Quam diuersum uero est, quod nunc agūt,
 ab eo quod die Palmarū cōclamauerant: Benedictus qui
 uenit in nomine domini. Hodie pro latrone contemnit
 & homicida, pro seductore habetur, quem benedictū pau-
 culis ante diebus dixerunt, eum nunc tolli & crucifigi
 postulant.

1. Tim. 6

¶ Vide & infelicem Pilatum, quomodo ipse quoq; fa-
 rore tumultuantium Iudæorum compulsus est, ne expe-
 ctaret responsum Christi, quod uel solum ipsum a propo-
 sito conuertere potuisset. Sic Augustinus inquit: Credo,
 cum dixisset Pilatus, quid est ueritas, in mentem illi ue-
 nisse continuo consuetudinem Iudæorū, qua solebat eis
 dimitti unus in pascha. Et ideo nō expectauit ut respōde-
 ret eis Iesus, ne mora fieret. Ad recoluisse morē, q̄ posset
 eis per pascha dimitti, quod eum ualde uoluisse manife-
 stum est. Doctores autē hic se exercent in eo, quid domi-
 nus Pilato responsurus fuerat si expectasset. In euangelio
 Nazaræorum aiunt nonnulli scriptum esse, quoniam re-
 sponderit, ueritatem de cælo esse, & non in terra. Quidā
 adfirmant eum dicturum fuisse illud, quod est apud Iohā-

Augustinus

Johan. 14 nem: Ego sum uia, ueritas & uita.

¶ Quæris autem, cur tandem Pilatus responsum hoc de ueritate non expectârit. Responderur, sicut iam ex Augustino adduximus, sciuisse eum quod ex odio & inuidia traditus esset à Iudæis: ideoque modis omnibus uel hac sola dimittendi aliquem uinctum cōsuetudine elaborasse ut Christus dimitteretur. Vbi prudentiam aduerte Pilati, non enim dicebat, Dimittite illi, si quicquam peccauit propter imminentem festiuitatem: sed primo illum excusat, dicēs nihil se in ipso inuenire morte dignum. Mox ex superabundanti cupit dimitti eum, si non ob suam innocentiam, attamen propter festum instans. Deinde latronem eis proponit improbum & infamem, homicidā Barabbam, ratus ipsos odio tanti facinoris potius innocentem dimissuros dominum, quàm tot flagitijs notatum latronem Barabbam. Vtq; eos magis mitigaret, regem illum uocat Iudæorum, quasi diceret: Si cuiusquam esset hic reus sceleris, ad quem potius res hæc pertineret, quàm ad me Romani Imperatoris in hac parte uicarium, cui uel maxime aduersum est, si q̄s regē se esse iactiter? Tamen id quoque omitto, neq; accuso: quanto magis uos pios in illum esse decet, & eundem dimittere?

¶ Chrysofostomus etiam aliam adhuc rationem adfert, cur responsum non expectârit Pilatus. ob rei ipsius magnitudinem & grauitatem. ait enim: Hoc pacto dominus Pilatum paucis uerbis allicit, ut petat, Quid est ueritas? Sed primum rei ipsi instat. rogauit autem, quoniam tempus id postulabat. tunc eum de Iudæorum manibus eripere cogitauit, ideo exhibat. Sunt qui opinentur Pilatum auditio illo ex domino, de duplici regno, putasse ad se nihil pertinere, sicq; ex contemptu abiisse. Neq; desunt quidā existimantes indignū fuisse Pilatum, qui responsum hoc audiret, eo quod cum iudicis sui modum & formulam à ueritate esset auspicatus, ab eade de hinc decidit ipse. Alii ex præsumptione ipsum hoc autumant fecisse. Nonnulli inquirunt, Pilatum ratum se à Christo aliquid hic auditurum ex lege & prophetis, quorum scripta nihil faciebat, quoniam gentilis erat. Quicquid id sit, ex quo fecit hoc Pilatus, constat male ipsum in eo fecisse, quod respōsum

non expectauit. semper enim deinceps à ueritate defecit, Christumq; mox seruis flagellandum, illudendum & coronandum tradidit.

¶ Ob oculos cordis animiq; tui hic tibi propone & contem-
 plare præcipuum quendam dominicæ passionis arti-
 culum. Quomodo sanctissimum Christi corpus columnæ
 iniectū & adstrictū, flagris cæsum est durissime, ad ipsam
 usq; preciosissimi sanguinis largissimā profusionem, quan-
 do tunc implebantur uerba Christi, quæ dixerat ante di-
 scipulis suis: Filius hominis tradetur gentibus, & flagella-
 bitur. Gentilis erat Pilatus, Pilati serui flagellantes do-
 minum, gentiles erant, uolentes in hoc placere Iudæis. Di-
 cunt doctores largā hanc sanguinis Christi in sua flagella-
 tione effusionē, satis futurā fuisse p̄ totius hūani generis
 redemptione. Hinc quæres igitur, cur mortuus sit Chri-
 stus. In hoc sane tu immensam considera iustitiam dei, q̄
 cum redimere hominem, & ex faucibus diaboli potuisset
 sanguine illo Christi in coronatione, & inter flagra effu-
 so eripere, ut tamen diabolo satis faceret, ipsumq; uince-
 ret potenter, uoluit eundem & morte sua innocentissima
 superari, atq; sic hominem ab æterna morte liberari. Ite-
 rum interrogas, quare Pilatus quem sciebat innoxium,
 tam duriter cædi uoluerit & coronari. Eo nimirum, q̄
 ipse probus ac uir bon⁹ non erat, aspiciens furibundos in-
 sanientium Iudæorum animos, quos nolebat offendere.
 Videbat ille apud eos nihil proficere innocētiam Christi,
 neq; eos festiuitati iam imminenti parcere uelle, quod ta-
 men Herodes fecit, nolens nisi post paschā iudicare & oc-
 cidere Petrum. Videbat nihil se promouere, etiam in ele-
 ctionē proposito homicida: sicq; cogitabat fieri haud pos-
 se, ut pace Iudæorum illum sineret impunitum abire. ob-
 litus itaq; om̄is iustitiæ, ut satis faceret furori Iudæorum,
 cōtra & præter æquitatem, innocentē tradidit flagellādū.

¶ Considera hic quoq; quomodo sanctum & hætenus
 inuiolatum Christi caput crassis & durissimis spinis coro-
 natum est. Spinæ autem istæ erant marinæ, præacutæ,
 longæ ad proportionem ferè minimi digiti, sicut adhuc
 uidentur in ciuitate Vuerdæa Sueuiæ, in monasterio ad
 sanctam crucem, ubi eas Fridericus Imperator dono

Matth. 26

Actus. 12

dedit, illæ caput Christi acerrime pupugerunt, & undiq; uulnerauerunt, quia eas summa uolentia serui usque ad cranium adegerunt, emanante ex omni parte sanguine Christi sanctissimo. Potuit in hoc maximo dolore dicere dominus: Quæ tandem in te redundat o peccator utilitas? sanguinẽ in te meum perire finis, quem ego propter te profudi copiosissime? Sunt qui asserant Christum uulnera habuisse quinquies mille, quadringenta, septuagintaquinque, illa si tu pietate motus honorare uelles, orares quotidie quindecies orationẽ dominicam: & sic cuilibet uulneri oratio daretur dominica una, euoluto anni circulo, tantum enim conficiunt quindecies 165. Neq; uero mirum est, tot Christum habuisse uulnera, qui pro innumeris satisfacere uenerat peccatis, ut iam dicere potuerit illud Dauidicum: Vim faciebant, qui quærebant animam meam. Nonne quæsierunt animam Christi, lancea in latere, clavis in manibus & pedibus, in capite spinis, in facie alapis, flagellis & uirgis toto corpore? Atque inter omnia hæc supplicia ad te o durissime peccator clamat hominus: Quæ obsecro utilitas in sanguine meo?

DOCTRINA.

- Jeremi. 17. ¶ Tu hic disce uulgi agnoscere instabilitatem, quem enim iam diligit, paulo post plusquam agresti & Vatiniano odio persequitur. Maledictus itaq; quisquis cõfidit in homine, quoniam inconstantia principum uernæ tempestati similima est. Ecce quàm gloriose dominum in urbem comitabantur Iudæi die Palmarum. Quàm ignominiose illum uicissim nunc tractant? Aut quis unquã chariorem habuit dominum suum quàm Iudæi Dauidem? & tamen cum primum se aduersus patrem suum commouisset Absalon, totus cum eo erat populus Israel à Dan usq; Bersabee, & sic iam senem persequabantur adeo, ut fugere cogeretur è regione sua cum paucis uiris exercitus sui. Eat iam quisquis uolet, & confidat in applausu populari. Disce deinceps hoc exemplo orare dominum, ne te pungant spinæ, neue affligant flagra peccatorum: quia multa flagella peccatoris, inquit Dauid. Si autem te deus ob peccata tua flagello ferit pœnæ temporalis, feras modeste, quando enim innocens dominus tam patiens fuit in
- Psalm. 37.
Patientia

alienis peccatis redimendis, quid nos facere æquum est, p
 proprijs: quomodo se David quoq; in flagella paratum est *psalm. 32*
 se dixit, & dolorem suum oculis suis continue obuersari. *2 107.*
 atq; ideo, Paratum, inquit, cor meum deus, paratum cor
 meum. Moueāt ad hoc te, quæ Christus pro te innocens
 ipse passus est supplicia. Moueat te amor dei, qui homines
 sæpe ex charitate affligi sinit, ut pater filios suos, quem-
 admodum pulchre ad Hebræos scribit Paulus, adducens *Heb. 12*
 in hoc dictum Sapiēris: Disciplinam domini fili mi ne ab *Prove. 3*
 hñcias, nec deficias cum ab eo corripieris. Quem enim dili-
 git dominus, corripit: & quasi pater in filio complacet si
 bi, flagellat unumquemq; quem suscipit filium.

¶ Disce præterea neq; salutare, neq; adorare dominū
 ridicule, similiter non aliud cogitare animo quàm lingua
 ores, neq; aliud præstare opere quàm uerbis profitearis.
 Nos autē cōmunibus iam uotis largissimā illam p̄ciosi san-
 guinis Christi profusionem uenerantes, oremus quaten⁹
 à nobis flagella peccatorum nostrorum auferat pius ac
 propicius deus, dicamusq; Pater noster, qui es in cælis.

¶ QVOMODO POST

TANTA SUPPLICIA EXHIBI-

*tus Iudæis à Pilato dominus, ad extremū
 morti est adiudicatus.*

*Sed quæ utilitas, clamat adhuc
 Christus, in sanguine meo?*

¶ Hic iam contemplare anima fidelis, quàm miserabi-
 lis hic fuerit aspectus, dum Pilatus ex prætorio Christum
 educeret spinis coronatum, totumq; iam sanguine ma-
 dentem. Ecce homo, quàm inhumana pass⁹ est supplicia.
 Ecce hominem illum, qui cum sit etiam deus, quid nō p̄ *Jordan⁹.*
 te sustinuit? Ad hanc exhibitionem Christi repræsentan-
 dam, adhuc quotidie ecclesiastico ritu in sancto missæ offi-
 cio, sacramentū iam iam confectum, toti monstratur po-

pulo, & ad designandum, quia sacrificium est. Ipso itaque uelut gestu exprimere & dicere uideretur sacerdos eleuans corpus domini: Ecce homo. Homo, inquam, hominem illum uide, eundemque deum & creatorem tuum Christum Iesum, pro te coronatum spinis, flagris caesum, & ad extremum oblatum in ara crucis. Atque sicut illa uere facta sunt, sic eundem nunc in hoc altari offero sub speciebus panis & uini uelatum.

¶ Considera deinde quam inique Christum accusarint Iudaei, dicentes quod se fecerit filium dei, cum tamen a deo patre deus & ipse ab aeterno genitus fuerit, quod & paterna uox testata est: Hic est ille filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Et idem ipse professus est miraculis suis, testimonio Iohannis & scripturae sacrae. Ex horruit hic quidem primulum Pilatus, & obtupuit, cogitauitque: Si hic filius dei est, nimium est quod flagris & spinis duriter a deo ipsum tractauit. Et tamen dictu mirum est, quam uersatili simul & uersuto animo Pilatus, uersa subinde mentis suae sententia, arroganter potestatem sibi iactare esse & dimittendi & cruci adfigendi Christum. ut sic nullam mereatur apud deum excusationem, uel septies etiam lotus in Iordane. Cogita insuper & uide Iudaeorum insignem caecitatem, qui dummodo Christum cruci adiudicatum haberent, non dubitauerunt Christum pariter, & deum abnegare, dicentes: Quoniam regem non habemus nisi Caesarem. Quondam cum Samuelem nolent amplius Iudaei iudicem, petentes regem, audierunt ex irato domino Samueli dici illud: Non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos. Quod si ergo iam olim id accidit super uno petito rege, quanto plus isti ad iracundiam prouocauerunt dominum, dum abnegantes Christum, obliti dei, Caesari se submiserunt gentili & idololatrae? Merito igitur etiam nunc Iudaei extorres & exules regione sua, sacri Romani Imperii serui sunt, neque terram amplius suam nec ciuitatem nec templum, neque sacerdotium, nec altare habent, nec sacrificium, neque regem, iuxta quod eis praedixerat Daniel dicens: Post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus, & non erit eius populus qui eum negaturus est. Promissum sibi Messiam habuere Iudaei, & idem populus Chri-

Matth. 3

Joh. 5. 10

1. Reg. 8

Daniel. 9

fr̄i electus esse debebant, quod hic coram Pilato abnegarunt, nolentes Christum habere regem, cum diceret: Regem non habemus nisi Cæsarem. Non sunt itaq; iam amplius populus dei, sed gentiles in populum dei electum adsumpti sunt.

¶ Tu uero interim hic mihi considera, quomodo Pilatus & Iudæorū furore exasperatus & aliās ethnicus, cōfessus tamen est innocentem esse Christum, omnemq; in Iudæos culpam retorquens, quamuis à propria pressus conscientia, manus tamen suas lauit: in hoc multo melior synceriorq; iudicibus quibusdam Christianis, qui sine omni horrore conscientia, falsum iudicant & pauperes opprimunt. (Nota tamen, quod Tertullianus in Apologetico contra gentes, capite 21. inquit: Et omnia super Christo Pilatus, & ipse iam pro sua conscientia Christiano Cæsari tunc Tiberio nunciauit. Vide, Pilatum dicit Christianum, licet aliqua historiæ dicunt, quod sibi mortem cōsciuerit. Iosephus meminit, quomodo post decimum annum à Iudæa recesserit in Romam, mortuo iam Tiberio, nil autem de morte eius agit.)

Tertull.

Pilatus.

Li. 18. ca. 7

¶ Sed ecce quanto furore perciti fuere Iudæi, nō Christum tantum & deum abiurauerunt, sed filios quoq; suos maledixerunt, dicentes: Sanguis eius super nos, & super filios nostros. si enim quilibet sanguis innocens effusus, ad deum clamat de terra, sicut Abel suo sanguine testat, an non sanguis Christi etiamnum in hodiernum diem clamat ad deum, & uindictam petit super peccato? Dices autem, quomodo potest ista parentum culpa quicquā nocere filiis, quando dicit dominus, Quia nōn portabit pater iniquitatem filij, neq; filius iniquitatem patris, sed anima quæ peccauerit, ipsa morietur? Respondeo patrem non oportere sufferre filij sui iniquitatem ad pœnam æternam; quia sic quisque onus suum sustinet, & sic Iezechiel accipiendus est. Interea tamen in pœna temporali sæpe parentum peccata in se recipiūt liberi, sic filius Dauid mortuus est propter peccatum parentis, secundum quod Nathan dixerat ad Dauidem: Quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen dñi, propter uerbū hoc, filius q̄ natus est tibi, morte moriet. Sic pepercit dñs Salomoni uicissim

Gene. 4

Iezech. 18
Sala. 6.1. Reg. 15
2. Reg. 12

3. Reg. 11 Propter David patrem suum, dicens ei: Quia habuisti hoc apud te, & non custodisti pactum meum & præcepta mea quæ mandavi tibi, dirumpens scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo. Veruntamen in diebus tuis non faciam, propter David patrem tuum.
- Filii puni-
untur p
parentib.
¶ Sicut ergo pater promereri potest filio suo apud deum, ut ei feliciter omnia succedant, ita rursus demereri potest ut pereat, similiter & mater. Quomodo dixit deus: 3. Reg. 14. Ecce ego inducam mala super domum Ieroboam, & percutiam de Ieroboam mingentem ad parietem. Simili modo cum peccasset Cham, patrem suum Noe inebriatum deridens, dixit Noe: Maledictus sit Chanaan, seruus erit fratrum suorum. Cham peccauerat, & Noe filium post Chanaan maledixit. Idem non paulo apertius in Psalmis innuat David, inquit: Fiant filii eius orphani, & uxor eius uidua, nuptantes transferantur filii eius & mendicent, eiciantur de habitationibus suis. Et infra: Fiant nati eius in interitum, & in generatione una deleatur nomen eius.
- Gene. 9
- Psalm. 108
- Augustin. Vbi Augustinus manifeste parere inquit, quomodo reddantur peccata patrum in filios. Huc pertinet, quod si patrem filius in malitia uitæ & morum improbitate sequatur, peccatum quoque illi sufferre tenebitur, secundum quod in lege deus sic locutus est: Ego sum dominus deus tuus, fortis zelotes, uisitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum qui oderunt me. Exodi. 20. Quia igitur filii & posterii Iudæorum, eorum quoque malignitatis erant hæredes, simul cum ipso lacte materno sugentes inuidiam erga Christianos, & blasphemiam in Christum, sicut etiamnum uidemus eos ita liberos suos instituere, ut inter primos statim garrimè maledicere discant Christianis, Christum & Mariam contemptui habere, sacramenta spernere. Quid mirum, si super filios eorum & filios filiorum sanguis Christi deuenit, iuxta illud Psalmi, In memoriã redeat iniquitas patrum eius in conspectu dñi, & peccatum matris eius non deleatur. Nonne tibi innocens Christi sanguis super Iudæos uenisse uideretur, in ipso iam olim excidio Hierosolymitano, ubi eorum ultra undecies centum millia occisa sunt, ueditis alijs, alijs captis, nonnunquam Iudæis triginta uno denario diueditis, sic
- Judei ma-
li.
- Psalm. 108

ut ipsi antea Christum triginta denarijs Iudæ exhibitis
 mercati fuerant? Non etiam Iudæorum capitibus adhuc
 imminere tibi uideretur sanguis Christi, dum per uniuer-
 sum terrarum orbem exules profligati sunt? dum sic ubi-
 que habitant, nusquam (ut ille aiebat) habitant, sed & in
 metu, timore & tremore peregrinantur inter Christia-
 nos, à Turcis uero adhuc durius tractantur. quod si non
 esset, neque apud Turcas miserrimis acciperentur modis,
 non est quod eorum quenquam putes inter Christianos
 commoraturum, quod istis est uel natiuum Christiani no-
 minis odium. Væ autem, uæ inquam quibusdam prin-
 cipibus nostris & optimatibus ciuitatum ac nobilibus,
 qui tantam fœn oris & usuræ licentiam relinquunt Iudæ-
 is, subditos suos misere sic perdi & corrumpi sinunt, plus
 plerunq; eis libertatis præbent quàm Christianis. Væ eis,
 dum patiuntur istos sanguinem Christianorum sugere.

¶ Iam uero hic mihi tu considera, quomodo deus, cre- **Christus**
 ator, idemq; redemptor tuus, iudex futurus totius orbis **quinquies**
 terrarum, uiuorum mortuorumq; omnium, hic conde- **excusatus**
 mnatur ab effœminato & inconstanti præside Pilato, qui **a Pilato.**
 & innocentem illum hæcenus semper confessus erat, &
 tantum regem Iudæorum appellauerat. Mane enim præ **Luce. 23**
 sentantibus Christum sibi Iudæis dixerat: Nullam in eo
 causam inuenio. similiter fecit cum reducerent eum ab
 Herode, ita ut prius ter innocentem esse eum confessus
 sit, quàm sineret flagellari primum. Dixit etenim semel: **Johā. 18.**
 Causam in eo mortis nullam inuenio, emendatum autem
 dimittam, Deinde cum ex Christo quæsiisset, Quid sit
 ueritas, egressus ad Iudæos, rursus dixit: Causam nullam
 in hoc homine inuenio. Iamq; laturus sententiam, iterū **Johan. 19**
 innocentem se quoq; professus est à sanguine iusti huius.
 Nunc uero omnibus ijs prætermisissis, tantum metu & ti-
 more humano sententiam tulit contra deum, aduersus
 Christum & suam ipsius conscientiam, iuxta petitionem
 Iudæorum, Christum adiudicauit supplicio & ignominî
 osæ morti crucis. Quid tu hic Pilate miserande facis? qd
 audes? quantum tibi sumis? Cæsarem metuis, deum offen-
 dis. magistratum secularem times, dum benefacere debes
 & insontem absoluere. Sed quot iam, proh dolor, uiuunt

in terra Pilati? quā plurimi sunt qui fauore, amore, odio, metu uel similibus, male iudicare non dubitant?

¶ Postremo meditare hic diligentius, & ob oculos cordis tui tibi propone, quo modo, quo furore, quantisque doloribus domino uestes suas exuerunt serui Pilati, quæ iam uulneribus compactæ fuerant. Qua item acerbitate illi uulnera omnia renouârunt, dum eum de integro flagellare cœperunt. Quamuis enim sunt, qui Matthæum & Marcum putant flagellationis huius tantum per modum repetitionis meminisse, maior tamen pars doctorum in hanc concessit sententiam, ut existimer CHRISTVM bis esse flagellatum, primum emendationis & pœnæ loco: unde illum dimittere cupiebat Pilatus, sicut Lucas & Iohannes commemorant: deinde postquam adiudicatus additusq; fuit cruci, ex cōsuetudine Romanorum, qua nemo cruci adfigebatur, nisi flagellatus, eamq; flagellationem Matthæus & Marcus descripserunt, sicut pulchre testat sanctus Augustinus.

Luce. 23
Iohā. 19.

Augustin.

¶ At tu hinc discite magis timere deum quām homines, neque metu humano falsa ferre iudicia, nec contra conscientiam tuam iniquam dare sententiam. Innocentem & iustum ne occidas, munera super innoxium ne accipias. excæcant enim etiam sapientem. Timorem potius dei ob oculos habe perpetuo, & omnia fac cum diligentia. Quisquis autem pusillanimis adeo est, ut timori huic non queat resistere, is & sciat se iudicem esse non posse, & officio iudicis se abdicet, sicut dicit Sapiens: Noli querere fieri iudex, nisi ualeas uirtute irrumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis. Sic Ieremias quoque nos præclare docet, iuquens: Facite iudicium & iustitiam, & liberate uir oppressum de manu calumniatoris, & aduenā & pupillum & uiduam nolite contristare, neque opprimatis inique, & sanguinē innocētē ne effundaris. Aut nō ne uicissim durum te iudicem putas habiturum Pilate iniquissime, illum, quem iniuste adeo condemnasti?

Exodi. 23
Deut. 16
1. para. 19

Ecccl. 7.

Jeremi. 22
Iudices.

¶ Discite parentes & præceptores liberos discipulosq; uestros diris non deuouere, illis iuramenta temeraria nō intendere. Quamuis enim tritum istud uulgi uer-

bum, Diræ maternæ nihil mordent, eo quidem uerum est, quoniam parū ex animo procedunt, tamen ista quoque imprecandi deuouendiq; consuetudo omnino deponenda. siquidem non raro iurandi deierandiq; exempla hinc sibi sumunt pueri, plurimum uero etiam deus permittere potest, ut uera fiant quæ uel per iocum uel ex adfectu repentino matres imprecantur liberis, sicut Diuus Augustinus omnibus seculis adnotando & memorabili illo facto commemorat, in Casarea Cappadociæ urbe uiduā referens fuisse, quā decem sui, quos habebat, liberi usq; adeo exacerbauerant, ut illa imprecatione sua & diris effecerat, quod eos deus horrendo membrorum omnium tremore adflixit, quibus ita pudore conciuū motis, inq; exilium alijs alio digressis, duo quoque Hipponam peruenerunt (ubi cathedræ pontificali Augustinus præerat episcopus) Paulus cum sorore sua Palladia, ubi cum ad sepulchrum sancti Stephani quindecim diebus ante festum paschæ sanatus ille fuisset, atq; deinceps cum Diuo Augustino pransus, totam ei historiam enarrasset, matris & suorum miserandam deplorasset infelicitatem, Augustinus sanatum iam fratrem & tremulam adhuc sororē toti populo palam exhibuit: sicq; tandem illa ad idem illud sancti Stephani monumentum pristinæ restituta est sanitati. Vbi nunc sunt neochristiani, sanctorum & electorum dei contemptores maximi, miraculorum quoque dei, quæ hic in illis operatur, calumniatores pessimi? Audiant hic Augustinum eorum quæ uidit & audiuit, testem certissimum, nec amplius confessam impugnent ueritatem. Ne itaq; parentes diris suos deuoueant liberos, quis enim nō abhorret à Iudæis, temere adeo se filiosq; suos pro sanguine Christi oppignorantibus?

¶ Disce quoque, si semel peccatorum tuorum spinis Christum pupugisti, & flagris cecidisti, illum amplius non flagellare: sicut fecerunt serui Pilati, rursus profundentes sanctissimum sanguinem CHRISTI. Id tu caue feceris, noua alia super alia ad accumulando peccata, iuxta illud Sapientis consilium: Fili, peccasti? non adicias iterum, *Ecclesiasticus 22* sed & de pristinis deprecare, ut tibi dimittatur. Et supra:

Ecc. 5 De propiciato peccato noli esse sine metu, & ne adicias peccatum super peccatum. Profecto etenim si nos sic uitā morēsque nostros instituerimus, ut de præteritis peccatis contriti ueniam super ijs impetrantes, nō adiciamus noua, sed custodiam de futuris sedulam habeamus, non peribit sane in nobis sanguis Christi: sed erit nobis sanguis preciosus & salutaris, emundans nos ab omnibus peccatis. **1. Johan. 2** Gratum porro animum deo exhibentes, & illi pro amarissima passione & morte gratias, quas possumus maximas agentes, oremus, Pater noster, qui es in cælis.

**QVOMODO CRUCIFIXVS SIT DOMINVS, ET QVAE
ibidem circa crucem dicta
factaq; sint.**

Quæ utilitas in sanguine meo?

¶ Rursus hic considera, quā ignominiose eductus sit dominus, suam ipsius crucem humeris ferens pro peccatis tuis. Contemplare quid hic miseræ, quantum doloris & planctus exhibitum sit. Meditare, quomodo lassus & iā inde à nocte media continuis afflictionibus defatigatus ille, etiamnum tractatus sit hic duriter, consputus, contemptus ab omnibus, toroq; corpore uulneratus: cum iā satis non erat furori ludæorum, cernere sanctissima mēbra Christi undiq; sanguine madentia, & compactas uulnerib⁹ uestes, nisi grauissimam insuper crucis molem humeris eius imponerent. Ut figura impleretur, quia sicut **Gene. 22** Abraam præcepto dei pariturus, propriumq; suum filiū immolaturus, illi ligna imponebat ad sacrificium cōsummandum, ita quoq; æternus ille Abraam, multarum gentium pater, deus omniipotēs, filium unicum suum pro genere humano per modum sacrificij consummaturus, crucem illi propriam baiulari permisit.

¶ Et quamuis ignominia hæc ei maxima, fuerit coram

omni populo, iuxta illud legis, Maledictus qui pender in ligno, tñ id quoq; totū ordinatū à deo fuit in gloriam et honorem Christi. Sicq; licet ignominiosa hæc crucis portatio apparebat, ferebat ille tamen eam tanquam magnificus triumphator & uictor, in qua etiam nūc gloriamur omnes, in qua uicturum se certo, audiuit sibi dici ac promitti Imperator Constantinus. Signum hoc illud est, quo frontes seruatorum dei signari ab angelo Iohannes in spiritu uidit. Præterea ipse quoq; crucem suam tulit Christus uelut rex sceptrum, quia regnaturum à ligno deum iam olim prædixerat, tanquam iam factum, Psalmistes. Quò pertinet illud egregium & nobile euangelici prophetæ uaticinium: Et erit principatus eius super humerum eius. Hic nimirum princeps & uniuersalis totius mundi dominus est Christus, huiusq; adeo domini & principatus sui sceptrum habuit crucem, eo quod in uestimento suo descriptum est: Rex regum & dominus dominantium. Ad extremum crucem ille propriam portauit, non secus atq; clauem præualidam, qua ianuam aperuit tum sacramentorum, tum regni cælorum, secundum quod olim deus per os prophetæ sui fidelis dixerat: Quia dabo clauem super humerum eius, id factum hodie est, cum ipse suam detulit crucem Christus ad locum passionis. Eadem porro deinceps clauem aperuit & limbum & cælum, nobisq; illam abiturus ipse reliquit, ut ea arcam aperiamus gratiæ dei.

¶ Deinde tecum ipse quoq; recogita, quàm lassus & fatigatus sub tanta crucis mole fuerit dominus: quæ cum per se grauis esset, innumeris adhuc magis grauabatur totius mundi peccatis: quæ quomodo nō in terram usque depresserint obsecro dominum, sicut in illius persona iam ante dixerat Dauid, Infirmata sunt genua mea? & rursus in alio loco: Conturbatum est cor meum, dereliquit me uirtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum nō est mecum. Pio enim adfectu solliciti hic sancti doctores, anxie omnia perquirentes, considerant impossibile hoc fuisse humanæ naturæ in Christo, tanta sufferre supplicia, tot pœnas, plagas, trusiones, uerbera, tantumq; contemptum sustinere, dum hinc inde traheretur & raperetur,

Deut. 22

Cruz.

Sala. 6.

Apoc. 7.

Isaie. 9.

Apoc. 19.

Isaie. 22.

Psalm. 102.

2. 37

uerius quàm quod ducebatur, ad Annam, Caipham, Pilatum, Herodem, rursusq; ad Pilatum, & tandem ad Caluarie locum foetidissimum, nisi adfuisset illi uirtus diuina, adiutrix & consolatrix perpetua: quæ tamen hictum ei subtraheretur, quid mirum si sub graui crucis pōdere succubuit, sicut per prophetam locutus est dominus. Ad punctum in modico dereliqui te? Videntibus hoc ipsum Iudæis, iamq; metuentibus ne inter manus deficientes subito moreretur, nō quidem ex commiseratione sui, sed ut propriam implerent uoluntatem in crucifigendo, baiulum illi crucis adhibuerunt Simonem Cyrenæum.

Isaie. 14

¶ Et tamen hic quoq; latere non potens, euidenter se aperit diuinitas Christi, dum propheta fit, futuraq; prædicit, quæ malefactorē credebāt omnes, in quæ prona tota iam tumultuabat ciuitas, eius ille miserādum excidium sexui uaticinatur muliebri. Iterum hic recogita, quantis doloribus rursus exutus hic dominus fuerit, quo furore ad reptum crucisq; sit iniectus, manibus statim ac pedibus perforatus, & in crucem suffixus: ubi cum hubertim sanguinis sui fluentia profundisset, impleta est prophetia Dauidis: Foderūt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. hoc est, adeo me totum extenderunt, ut in numero ossa mea omnia habere poterant. Sublata dehinc & erecta in altum cruce, impetuose in paratam foueam deiecerunt. Hinc dolor Christo maximus, corporis totius uiscerumq; omnium tremor, uulnerum renouatio, foraminum in manibus simul & pedibus ampliatio maior.

Psalm. 21

¶ Considera deinde immensam, in summa Iudæorum uesania, Christi bonitatem. tumultuantur isti, neque ex summa inuidia pœnis illius satiari poterant, & interim pro eis patrem orat ille, dicens: Pater, ignosce illis, quia nesciunt qd faciunt. Hæc oratio ex sententiâ Augustini uirtutem suam etiam deinceps in die Pentecostes manifeste exhibuit, quando ex eius efficacia ad primum Petri sermonem tria millia Iudæorum baptizarentur, sicut & Paulus illud in oratione exauditum refert pro sua reuerentia. Contemplare porro cōtinuam istam Iudæorum peruersitatem, qui ne quicquam haberent quod non fraudulen-

Augustin.
Actu. 2

Heb. 8

ter obſcerent Christo, templum quoque exprobrarunt illi. Verum qui uerbo cælum creauit & terram, poterat et templū tantillum (ſi ad immenſam torius mundi machinam referas) in triduo reædificare: quoniam iubere & dicere eius, ipſum factum eſt, iuxta illud Dauidis: Ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandauit & creata ſunt. Neque uero hac una obiectione contenti Iudæi, in ſuper clamârunt: Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere. O cecitatem Iudæorum, o uos homines hominum omnium peruerſiſſimos, ueritatem, quam ſequi non uultis, hic tamen pendentem in cruce domino confitemini? Nanque ſi ille uerbo adoleſcentem reſuscitauiſſet defunctum in Naim, & quatruiduanum iam ex ſepulchro ſceterem Lazarum, quid ni etiam ipſe de cruce potuerit deſcendere? Clamatis inſaniſſimi Iudæi, ut deſcendat de cruce. nonne maius fuit miraculum & auribus ueſtris inauditum, quod tertia die clauſo beneq; per uos obmunito reſurrexit monumento, neque tamen etiamnum credere in illum uultis duriffimi? Conſidit ille ſane in deo, ideoque & reſuscitauiſſet eum deus, ut inquit Petrus, ſolutis doloribus inferni. Quod & Dauid in ſpiritu præuiderat, ſic loquens in perſona Chriſti: Propoſui dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi ne commouear. Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultauit lingua mea, in ſuper & caro mea requieſcet in ſpe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum uidere corruptionem.

¶ Meditare præterea q̄ ignominioſum Christo fuerit, q̄ uiliſſima Pilati mancipia ueſtes Chriſti inter ſe diuilerunt, quas ſine dubio illi ſanctiſſima uirgo manib; proprijs cõtexerat. Siquidẽ non temere id q̄q; ſpiritus dñi prædixerat per os Dauidis: Diuilerunt ſibi ueſtimenta mea, & ſuper ueſtem mea miſerunt ſortẽ. Veſtis hæc inconſutilis, ipſam inuiolatã deſignat eccleſiæ catholicæ unitatẽ. Vnde & Auguſtin; Quadrupartita, inquit, ueſtis domini Ieſu Chriſti, quadrupartitam figurauit eius eccleſiam, toto orbe terrar; diſcuſam, Tunica uero illa ſortita, omniũ partium ſignificat unitatẽ, quæ charitatis uinculo continet.

¶ Neq; adhuc ſatis erat opprobriũ, quod Christo male-

**Ergo. lib
18. moral.**

dicti intulere Iudæi, nisi insuper & latro peruersus illi insultaret. Verum hic quoque diuinitas sua in altero patuit latrone, qui manifeste uidens insignem Christi patientiam pariter & innocentiam, quod patrem suum pro crucifixoribus orasset, increpauit focum, Christoq; testimonium dedit innocentiae, unde uoluntas illius bona declaratur. Manibus pedibusq; suffixus in cruce pendeat, nihil in eo à pœnis liberum, nisi cor & lingua remanserāt. Inspirante itaq; deo, totum ei illud obrulit, quod in se liberum inuenit. Dixit ergo: Domine, memento mei cum ueneris in regnum tuum.

**Amb. sup
Lucam.**

¶ Hic autem admirari nescio magis an uenerari conueniat immensam Christi bonitatem, qui in cruce quidem pendens, non tamen ut qui torqueretur, sed tanquam rex magnificus feuda sua distribuens, dixit ad latronē: Amē dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Vbi mirari tibi forte succurrer, quid paradisi nomine designetur, neque enim cælum intellexit corporeum, regnum illud cæleste, quod ipse quadragesimo demum die post resurrectionem peruenit. Sed ibi intelligunt nonnulli paradysum, ex quo primi parentes nostri fuerant expulsi: sicq; putant Christum confracto limbo, patres sanctos inde ereptos in paradiso illo locasse, tantisper dum in die Ascensionis cum ipso ascenderent in cælum. Alij interim opinantur, paradysum hic intelligi aspectum essentiae diuinæ, uerum uti que illud regnum cælorum: quod, quia nulli alligatum est loco, ibi est, ubiqueq; Christus est. sic Ambrosius, Vita, inquit, est esse cum Christo, qm̄ ubi Christ⁹, ibi regnū dei. Quando igit post Christū latro hic mortuus est, nō in limbum patrum commigravit, sed in momento ad CHRISTVM peruenit, ubi non caruit uisione essentiae dei. De hoc latrone multa habentur in euangelio Nicodemi, qui eundem Dismam appellatum fuisse refert.

Disinas.

Matth. 5.

¶ Disce hinc proximo tuo ex animo dimittere, ut sic tibi quoq; deus remittat peccata tua, sicut Christus hic nō dimisit tantum crucifigentibus se, uerum etiam pro eis rogauit, quod demum est perfectorum, iuxta illud euangelicum: Dico uobis, diligite inimicos uestros, benefacite ijs qui uos oderunt, orate pro persequentibus & ca-

Iumnantibus uos, ut sitis filij patris uestri qui in celis est. qui solem suum oriri finit super bonos & malos, qui pluit super iustos & iniustos. Magna & uere magna hæc est gratia alicui concessa diuinitus, qui ex corde suo dimittit proximo, sicut oramus omnes: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Matth. 6.

¶ Disce deinceps bene uti inuicto illo titulo crucis Christi, Iesus Nazarenus rex Iudæorum. scriptus hic quidem à Pilato, sed tamen iam olim à deo præuisus est, quo nomine eundem Pilatus immutare nec ausus est, nec potuit. Titulus enim iste, ipse est quæ omnes formidant inimici Christi, à quo fugiunt, quem trepidantes abhorrent. de cuius usu paulo post uidebitur. Disce præterea tunicam domini inconsutilem non scindere, ecclesiæ scilicet sanctæ unitatem non disfluere: quoniam deus unus est, fides una, unum baprisma. deus unus & pater omnium super omnia, & per omnia & in omnibus uobis. Nemo se separaret ab unico isto ouili Christi, nisi uolet à lupis infernalibus diripi & laniari. Vsq; adeo peiores sunt neochristiani ministris Pilati, qui cū Christū crucifixissent, huic tamen tunicæ pepercerunt, neq; tamen id diligenter adeo propter tunicam tantū, sed ad nostram tū informationē, tū salutem est descriptum, ut alia pleraq;. Et quia illa unitatem ecclesiasticam figurauit, turpissime errant & peccant neochristiani isti, alias super alias introducētes sectas, quæ nullus penè iam neq; modus habetur, nec numerus, alijs Lutherū sectantibus, alijs Zuingliū etiam occisum imitantibus, alijs Catapapistarum partes & errores fouentibus. Omnes ñ sectas introducunt perditionis: ipsi quoq; amittunt fidem & charitatem omniaq; dona, quorū diuisiones à deo sunt in ecclesia sancta. Ephē. 4.
Johan. 10.
Roma. 15.
2. Petri. 2.

¶ Disce postremo, uel ultimo saltem termino pœnitentiam habere & agere de peccatis commissis, quod quāuis tū difficile est, tū periculosum, quisquis tamē eam habet, Leo papa peruenit ad uitam. Quomodo Leo papa de nemine, dum pauper uuit, desperandum esse docet. Non carere autem hoc discrimine, uel Augustinus satis magnus tibi testis erit, qui ad longum disputans, multis modis nos adhortatur pœnitentiam agere dum ualemus recte, dum uires corporis Leo papa
Augustin.

suppetunt. Nquidem quisquis pœnitentiam dum sanus est, differt eousque, dum iam morbo occupatus, extremos uix ducere queat spiritus, quum iam amplius peccare non potest, non peccata relinquit, sed ab eis ipse relinquitur. Et quamuis uel tarda etiã & sera melior est quàm omnino nulla pœnitentia, periculosum tamen est atque damnationi multum propinquum, ad ultimum usque sp̃ritum differre pœnitentiam. Tarda quidem fuit latronis huius pœnitentia, sed nihil minus quàm tarda peccatorum remissio. Nos iam deum oremus, quatenus ante finem uitæ nostræ plenam nobis pœnitentiam donare dignetur, ne in nobis perierit sanguis Christi, sed prosit nobis ad uitam æternam. Dicatis orantes, Pater noster, qui es &c.

**DE IIS QVAE SVB
MORTEM CHRISTI ET POST
eandem contigerunt.**

*Etiam iam iam moriturus Christus, clamat
ad peccatores : Quæ adhuc utilitas in
sanguine meo?*

Lucæ. 2

Iohan. 2

¶ Quid quantūq; hic obsecro doloris habuit dominus, uidens sub cruce stantem uirginem matrem, non ignarus utiq; impletum esse iam tempus prophetiæ, quam Simeon prædixerat: Tuam ipsius animam pertransibit gladius? Quid mirum enim, si eo maior fuerit hic passio Christi, dum ultra suppliciū crucis ex cōpassione matris adhuc cruciabatur? Præordinauerat autem tutorem uirginis Iosephum deus ab æterno. is uidit quidem duodennem Christum, triginta uero annos natum, morte præuentus uidere non potuit, aliās ipse quoq; nuptiis interfuisset cū Maria. Successit autem mortuo illi Christus, qui tantisper curam eius habuit, dum & ipse iam moriturus eandem uelut testamento instituto, commendatā relinqueret charo discipulo suo Iohanni, quem nimirum intelligens, dicebat matri: Mulier, ecce filius tuus. Qui utur magnus sus-

rit sanctissime uirgini dolor, ex mirabili illa mutatione, dū tradi sibi uideret pro deo hominē, pro magistro discipulū: tñ aliquid in se habuit dulcedinis & suauitatis, filiū in tanta iam iam imminentis mortis amaritudine, dolen-
tissimæ matris recordatū esse, curamq; ei quem habebat dilectissimum, demandare.

¶ Vicissim nunc Iudæorū mihi considera duritiem, qui ne tantillum qdem miserti Christi, cui iam condolebant cælum, terra, sol & luna, sicut id ipsum Dionysius tunc tēporis adhuc infidelis existens, uidit & animaduertit in urbe Heliopoli, quando dicebat: Vel deus nature patitur, uel mūdi machina dissoluet. Tertullianus in Apologético aduersus gentes, refert ethnicos scriptis istius eclipsis mentionem fecisse. Quicquid autem id est, constat & petras scissas, & terram esse motam, pectora uero Iudæorum quibuslibet petris duriora, emolliri non potuisse, ut aliquantulum Christo compaterentur, ad designandum quia lex eorum, templum quoq; & sacrificiū, aliāq; omnia finem habitura iam essent. Verum eos quoq; malitia sua & peruersitas propria excæcauerat, sicut olim Sapiēs præ-
uiderat, & deinceps ex Isaiā inducit euangelista.

Tertullianus

Sapt. 2
Johan. 12

¶ Erige præterea aures cordis tui, & si paulo fueris attentior, audire uideberis ipse tibi uocem & clamorē Christi horribilem: Eli Eli, lama asaphrani, quod est: Deus meus deus meus, ut quid dereliquisti me? sicut ante aliquot secula spiritus sanctus prædixerat per os David sui fidelis, Psalmo 21. qui torus est de passione domini.

¶ Queris autem, quomodo Christus à deo derelictus fuerit. ita ne, ut turpiter simul & impie nostro hoc infelici seculo neochristiani quidam blasphemantes deum mentiti sunt, Christum quasi desperasse, aut alio quopiam modo? Proh pudor & dolor, adeo insanos esse nunc homines, ut nihil agnoscant? adeo quoque cæcos esse principes quosdam, qui blasphemos istos foueant? Porro, ut mittamus hæc, constans quorundam doctorum sententia est, CHRISTVM hoc dixisse respiciendo ad sensualitatem animæ suæ, quam tunc deus interna consolatione priua-
uerat. Hieronymus dicit CHRISTVM à patre derelictum esse, non proprie loquendo, sed illum tanquam dereli-

Hieronymus

- etum exhibuisse se, cum in tāta iam peruenisset supplicia, ut ab alijs quoq; Iudæis uero maxime, pro derelicto haberetur. unde & dicebant: Confidit in deum, liberet eum nunc, si uult. Omnia autem hæc prædicta olim fuere. Isaias propheta ait: Putauimus eum quasi percussum à deo & humiliatū. Quid multa? nos quoq; dū uidemus & in Christo formam serui agnoscimus, hoc est, naturam humanā, dum offensam crucis consideramus, minus mirari debemus, cur dixerit dominus, Vt quid dereliquisti me? id est, quid ita tot me supplicijs adfici permittis, quasi mei plane sis oblitus? Sanctus Augustinus putat Christum hic uidisse membra corporis sui mystici à deo derelicta, qui sane perpetuus est sacrae scripturae mos, ut quæ sunt mēbro rum, capiti tribuantur, sicut & ad Paulum dixit dominus: Saule Saule, quid me persequeris? Me, inquit, cum tamen non Christum, sed Christianos, Christi membra perquireret. Sic autem dicit Augustinus: Quare me dereliquisti? quare hoc dicitur, nisi quia nos ibi eramus, nisi quia corp^o Christi ecclesia, longe à salute mea uerba delictorum meorum? quomodo dicit delictorum meorum, nisi quia pro delictis nostris ipse precatur, & delicta nostra sua delicta fecit, ut iustitiam suam nostram faceret iustitiam? Vnde & Rabanus. Rabanus, Filius, inquit, dei factus est aduocatus noster, & quorum suscepit culpam, deplorauit miseriam. Ita hic clamat se derelictum, non quod ipse, sed membra sua derelicta conquereretur, uel aliquando derelinquenda, quorū nomine tanta ille sustineret supplicia. Tunc autem derelinquere hominem dicitur dominus, cum in peccatum cadit sic, ut eum non statim deus iustificet rursus, quomō in tantam miseriam totū semel collapsum est genus humanum: unde mors & quicquid erat, emerfit calamitatis. Eo pertinet quod in Psalmis David dicit: Deus dereliquit eum, persequimini eum & comprehendite eum, quia non est qui eripiat.
- ¶ Possent hæc omnia ex eo psalmo, unde uerba illa domini sumpta sunt, ad longum dilatari & extēdere, quādo statim postea sequitur: Longe à salute mea uerba delictorum meorum. (quæ quidam dicunt Esdram addidisse) neq; possunt intelligi illa de Christo, qui (ut Petrus ait) pecca-

Isaie. 53

Aug. sup
Psalm. 21.

Actuū. 9.

Rabanus.

Psalm. 70.

Psalm. 21

1. Petri. 2

tum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Sicut itaq; non de proprio loquitur peccato, ita etiam non de illius agit remissione, sed ut pro nostro orat peccato, sic de nostra queritur derelictione. Vere enim corpus Christi pendebat in cruce, & corpus Christi mysticum ipsa est ecclesia sancta dei.

¶ Sed & alterum Christi uerbum auribus cordis tui percipe, Sitis. Vbi quamuis certo certius est, Christum maximam habuisse sitim ex tantis cruciatibus atq; doloribus immensis, eo quod iis qui torquentur, sitis molestissima est, ut non fuerit hæc minima afflictio Christi, uoluit tamen per hoc impleri scripturam illam, In siti mea potauerunt me acero. Insuper quoq; maxima ista sitis fuit, quã habuit de salute animarum. Psalm. 68

¶ Considera præterea, quanto clamore dominus Iesus spiritum suum in paternas manus commendauerit. Neq; enim cygnus est homo, qui claro clangore queat subtrahito iã spiritu inclamare, sicut hic Christus uiribus omnibus iã exhaustus exclamauit: Pater, in manus tuas cõmendo spiritum meum. O mortem præclaram, o inclytã atque o felicissimam mortem. Tu uero insuper cõtemplare admirandam & stupendam sanctissimi sanguinis profusionem e corpore mortuo, cum tamen aliã naturaliter corpus demortuum frigescat, exangue fiat, spiritusq; uitales in eo omnes diffluant atq; intereant.

Verus itaq; Christi sanguis hic, in mortuo illius corpore miraculose est conseruatus. Sic Ambrosius super Lucã: Ambros.
Aduertamus, inquit, quod licet corporis CHRISTI fuerit natura mortis, licet qualitas similis, dissimilis tamen gratia. nam utiq; post mortem sanguis in nostris corporibus congelascit, ex illo autem incorrupto corpore, sed defuncto, omnium uita manabat. Viuidus ergo iste Christi sanguis duo operatus est, clarum Longini aspectũ, qui quamuis latus Christi non ita bono aperuit adfectu, uolens per hoc placere Iudæis, sicut & reliqui serui Pilati, tamen quando de sanguine Christi emanãte oculos suos linnuit, admiratus stupendum illum sanguinis effluxum, sanatus est, uitamq; suam deinceps in Cæsarea Cappadociæ finituit martyrio propter confessionem nominis Christi, illi-

Aug. de
origi. ani.
ad Rena
tū l. 1. c. 9

usq; ideo festum ex more ecclesie Romanæ celebrat die
15. Martij. Alterū quod hic exhibitū est miraculū, illud est,
quia ex sentētia Augustini guttulæ sanguinis asperserūt
corpus latronis alterius. Ait em̄, nō dici incredibiliter, la-
tronē, qui tūc credidit, iuxta dñm crucifixū, aqua illa, quæ
de uulnere lateris eius emicuit, tanq̄ sacratissimo bap-
tismo fuisse perfusum.

Isaię. vlt.

¶ Inter cætera ipse q̄q; tecū pio adfectu contēplare, quos
hoīes ex tāris q̄ hic exhibita sunt, miraculis emendati sine
& cōuersi, pulsantes pectora sua in signum cōtritionis &
fidei. Indurati aut̄ & obstinati homines, cuiusmodi adhuc
nostrates sunt neochristiani, nullis poterāt miraculis ad
fidē adduci. Quantū itaq; sanguis Christi utilitatis in bo-
nis inuenit, tantū obstaculi & impedimētī habuit in malis:
qui, quia misericordē illū habere dñm recusarūt, ferēt ali-
quādo iudicē æquissimū, quādo ad inferos detrusi, uermē
habebūt nō intermoriturū, & ignē sustinebūt qui nō ex-
tinguetur. O domine Iesu Christe, misericordiā & gratiā
nobis dona, quatenus tecum cum latrone manere possi-
mus in æuum, Amen.

Exodi. 20.

¶ Disce aut̄ ex ijs tu parētes colere & obseruare, eisq; de
necessarijs, puidere: neq; id tantū simpliciter ex præcepto
dei, sed ex hoc Christi exēplo, in extrema etiā necessita-
te, eorū meminisse. aut quis unquam filius in maiore fuit
anxietate & sollicitudine, q̄ hic pendēs in cruce Christus?
& tamē matris ille suæ, ne tū quidē obliuisci potuit, imō

Augustin.

Johan. 2

ex sentētia Augustini hæc illa extitit hora, de qua Iesus
aquā cōuersurus in uinū, dixerat matri: Quid mihi & tibi
est mulier? nōdū uenit hora mea. Hæc itaq; horā p̄dixerat,
in qua deberet agnosci à matre moriturus, de qua fuerat
mortaliter natus. Operaturus itaq; miracula, diuinā respi-
ciebat naturā, secundū quā etiā illa faciebat, quam à patre
habebat, ad matrē nihil pertinentē. Deinde cū iā flagra,
spinas, clauos, crucē & lanceā sustinere uolebat, omnia hæc
secundū humanā carnē, quā ex uirgine matre sumpserat,
passurus matrē suā merito agnouit, illius meminuit, eandē
quoq; suo cōmendauit Iohāni. Ad eundē plane modū nos
etiā parentū curā habere debemus: quia quisquis suorum
curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior,

1. Tim. 5.

ait Paulus. Disce deinde pauperibus morti adiudicatis misericordiam exhibere, & recreationem impartiri. Quod olim quoque p̄ homines faciebāt Hierosolymis, qui ad dictis morti uinum porrigebant, plurimāque omnis generis confortamenta subministrabant, iuxta illud sapientis consilium: Date siceram (id est, omne illud quod inebriare potest) mortentibus, & uinum ijs qui amaro sunt animo, ut bibant, & obliuiscantur pauperratis suæ, atq; doloris sui non recordentur amplius. Neq; deerant tunc qui porciones confortatiuas domino continuis hæctenus supplicijs, tantum nō penitus oppresso miserunt: uerum quod nunc fieri potest, & proh dolor non raro solet, epotabāt uinum illud lictores & apparitores, CHRISTO pro illo porrigentes acerum, sicut prædixerat Amos, Vinum damnatorum bibebant.

Proue. 31.

Amos. 2.

¶ Disce porro & pium esse & conducibile, coram morientibus uel etiam iam demortuis, psalterium decantare uel legere: quæ etiamnum apud catholicos durat consuetudo, ex hoc CHRISTI exemplo traducta. Quia quando legitur dixisse, Deus meus deus meus, ut quid dereliquisti me, sanctus Hieronymus uult eum, psalmum illum totum ad finem usq; perorasse, ac deinceps illum quoq; In te domine speraui, tacite orando ad illum uersum perduxisse, In manus tuas domine commendo spiritum meum. Ita ut sic dominus noster IESVS CHRISTVS spiritum sanctissimū suum inter orationes sedulas tradiderit, cum clamore, lachrymis & sancti capitis inclinatione.

Hierony.

Heb. 6.

¶ Disce postremo animam tuam, spiritumq; tuum commendare in manus dei patris, sicut CHRISTVS fecit. Aut si ad sis ipse morientibus, idem tamen tu fac illius nomine, siq; animæ tuæ curam & rationem habes, fac hoc quotidie, tum è lecto surgens, tum cubitum abiens. quantulum enim hoc est tempusculi, quo id facere poteris, tantumq; dicere, Domine, in manus tuas commendo spiritum meum? Nihil est hoc, si conferas ad ea, quæ sacerdotes ex officio in reliquis orationibus suis tenentur persolvere. Tibi uero molestum erit, hæc tam parua dicere?

1. ¶ In nomine patris & filij & spiritus sancti.
2. ¶ Iesus Nazareus rex Iudæorū, Titulus triumphalis defendat & custodiat nos ab omnibus malis.
3. ¶ Sācte deus, sancte fortis, sancte immortalis & misericors deus, propitius esto mihi miserimo peccatori.
4. ¶ Dñe Iesu Christe, tibi laus & honor, tibi gloria in secula pro amarissima tua passione & morte.
5. ¶ O domine Iesu Christe, misericors & propitius sis parentibus meis, benefactoribus, fautoribus, amicis omnibus uiuis & defunctis, illisque pro quibus me uis uelle & debere orare, &c.
6. ¶ IESVS MARIA IOHANNES, Iesus Maria Ioseph, Iesus Maria Anna.
7. A subitanea & improuisa morte libera nos domine Iesu Christe.
8. ¶ In manus tuas domine commendo sp̄m meum, re demisti me domine deus ueritatis.
9. ¶ Dñe Iesu Christe, miserere animæ meæ, quando emigratura est de corpore meo.
10. ¶ Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, in hora mortis suscipe.
11. ¶ Angele sancte dei, cuius custodiæ deputatus sum miser, protege me ab omni malo, ab omnibus hostibus meis defende me, & tecum me perduc in locum felicitatis æternæ.
12. ¶ Sancte Michael, S. Gabriel, S. Iohannes, S. Petre, S. Paule, S. Iacobe, S. Sebastiane, S. Christophore, S. Maurici, S. Achari, S. Augustine, S. Chrysoftome, S. Martine, S. Gregori, S. Vuolfgangi, S. Leonarde, S. Roche, S. Anna, San. Magdalena, San. Barbara, San. Catharina, S. Apollonia, S. Orilia, omnes sancti angeli & archangeli, uosq; oēs sancti & electi dei, orate pro me. Hic quisq; suos peculiare imploret patronos.
13. ¶ Domine, requiem æternam dona defunctis, & lux perpetua luceat eis.
14. ¶ O domine Iesu Christe, propitius & misericors esto mihi in illa tremenda nouissimi iudicij hora, da mihi tunc cū omnibus electis tuis gaudium uerum & lætitiā uitamq; sempiternam.

Sit nomen domini benedictum usq; in seculum . Adiutorium nostrum in nomine domini, qui fecit cælum & terram. Amen. Hæc & huiusmodi quædã alia quilibet pro animi sui deuotione permutet, prout illum spiritus sanctus edocuerit. Et postremo discite & cognosce sacramenta omnia, uim uirtutemq; suam fluxisse hinc ex latere domini nostri Iesu Christi. sicut enim quondam ex latere Adæ præuaricatoris creata est Eua, ita nunc altera Eua, ecclesia scilicet catholica, nata est & creuit ex ipso latere Christi cælestis Adæ, qui & ipse obdormiuit per mortem in ara crucis. Verum de hac re aliàs. Gene. 2.

CONCLUSIO PASSIONIS

huius.

¶ Iam igitur dilectissimi in Christo fratres admonitos uos uolo, ut pie, idq; profunde, contemplemini passionem & mortem domini nostri Iesu Christi. Considerate obsecro sudorem sanguineum, captiuitatem & contemptrissimam illusionem, quomodo trusus, raptusq; & huc illuc misere sit impulsus ille, dum ad Annam primum, deinde ad Caipham, Pilatum & Herodem duceretur: qua inuidia, quo furore, qua uesania ubiq; sit adcosatus. Ad animum tuum reuoca, quam miserabiliter innocentissimus ipse sit flagellatus, quam crudeliter coronatus, quam misere morti turpissimæ adiudicatus, q̄ ignominiose coram omnibus sub grauissima crucis mole exierit iam condemnatus, uersibusque suis spoliatus, cruci iniectus, & eidem clauis adfixus durissime, ex illa pependerit, omnium sannis, elusionibus & scommatibus expositus, a ministris simul & magnatibus Iudæorum derisus, latrones peruersissimi cauillo & calumnijs obiectus. Quodq; dolorem ei uel omnium maxime auxit, uidit ibidem dolentissimam matrem cruci adstantem; quæ plus pœnæ & afflictionis ibi sustinuit, quam omnes post eam martyres. Quo etiam nomine merito plus omnibus martyribus honoratur, quoniam inter reliqua supplicia dilectissimum illum filium suum felle & aceto potatum uidit, audiuitq; eundem cum lachrymis & clamore ualido in manus paternas suum tradere

Adde
Bernar-
dum.

Isaie. 53

Spiritum. Hæc omnia ne ad momentum quidem recedat à corde tuo. pro te em̄ ille ea sustinuit omnia, pro te captus & ligatus est. peccata tua illa flagra sunt, quibus cæcus est dominus: spinæ etiam istæ, quæ sanctissimum eius caput pupugerunt, peccata inquam tua sanguinem Christi profuderunt, sicut prævidit Isaïas, Vere languores nostros sustulit, & dolores nostros ipse portauit. Existimauimus eum tanquam leprosum, percussum à deo & humiliatum. Vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Quis ergo tam ingratus erit, qui cum uideat propter se tanta sustinuisse filium dei, non uicissim omni cura & diligentia gratias agere laudesq; debitas illi cantare laboret, ne forte de eo conquirens ille dicat, Quæ utilitas in sanguine meo? Et nos itaque nunc & semper pro tantis supplicijs gratias illi agamus maximas, iam uero eo maiores, q̄ memoriale mortis & passionis suæ nunc suscipimus eucharistiam sanctã, ut sic gratiæ præsentis hic participes, & gloriæ æternæ fiamus consortes. Id adeo tu Christe solita bonitate præstare dignare, per ardentissimam tuam erga gen^o humanum charitatem, qua ut animæ tuæ non pepercisti, quin eam dares in redemptionem pro nobis, ita per eandem misericordiam nobis quoque illam tuam concede pius ac propitius. Amen.

PASSIONIS HVIVS FINIS.

¶ Animus erat plures passiones huc adnectere: quia q̄tuordecim equidem me memini prædicasse, sed me iam parantem deterruit futuri operis, quod sic mihi crescere uidebatur in immensum, prolixitas. Tantum igitur uariandi modum & formulam hic uisum est adscribere. Aliàs nanque passionem ad septem horas canonicas contraxi.

Multæ rationes ad
plicandi
seu predi-
candi pas-
sionem.

Psal. 44.

Isaie 4

Aliàs ad ea quæ Christus corpore, animo & spiritu passus est: aliàs adhibita similitudine sex alarum Cherubim: aliàs etiam, quomodo ad exemplum passionis Christi nos crucem nostram tollere conueniat Luca 9. Interdum quo pacto audire hic debeat filia, hoc est, anima fidelis, quæ dicta sunt: aliquando uero, quomodo nos omnia hic perlustrando quæ passus est Christus, & spiritalia quædam considerare debeamus: aliàs sub parabola septem mulierum,

quæ comprehenderunt uirū unum : aliās adducto in hoc themate illo, Deus meus, deus meus, ut quid dereliquisti me? & aliās multis modis, q̄s hic singulos percensere molestū fuerit, atq; ex superioribus duabus passionibus cuique promptum est idem tentare. Nunc tantum passionē secundum euāgelium Iohannis breuiter uisum est explicare, ut quilibet amplissimam habeat ex scripturis sacris super hac re dicendi materiam, possitq; huiusmodi quædam sub cōuenienti textu uel præfatione inducere.

IN NOMINE TVO DVL CIS IESV.

PRAEFATIO IN

EVANGELIUM IOHANNIS

de passione Christi.

O VOS OMNES
QUI TRANSITIS
PER VIAM, AT-
TENDITE ET VI-
DETE, SI EST DO-
LOR SIMILIS SI-
CVT DOLOR ME-
VS.

Thren. 2.

¶ Verba sunt ex planctu Ie-
remiæ desumpta.

Rige in medullis cordis tui, o homo, qui uere Christiano titulo gaudes, crucem signaculum illud passionis Christi, imò ipsum etiam crucifixum Christum erige. qui sanguinē sanctū suū hodierno die hubertim uoluit profundi in sudore, inter flagra, sub capitis durissima corona & aliās sæpius. Roga dominum, ut

ff ij